

УДК 821.161.2.09(092)

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2025-60-1>

**САМЧУКОЗНАВСТВО В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Світлана БОРОДІЦА

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль
ORCID: 0000-0002-8369-396X
boroditsa_s@ukr.net*

У статті розглянуто самчукознавчу парадигму літературознавчих досліджень науковців Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, переконливо засвідчуючи їхній дослідницький потенціал. Її безперечна перевага – теоретико-методологічний плюралізм (герменевтика, рецептивна естетика, інтертекстуальність, імагологія, неоміфологія, культурна антропологія, наратологія та ін.), що розширив науковий діапазон сучасного самчукознавства. Сьогодні можна говорити про Тернопільський національний педагогічний університет як про самчукознавчий науковий центр, який очолив свого часу світлої пам'яті професор Роман Гром'як, а належно продовжив його тривання професор Микола Ткачук. Саме їхніми вольовими зусиллями 21 лютого 1993 р. була організована і проведена в університеті перша в Україні урочиста академія «Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст.». Її матеріали укладено в однойменний оглядово-аналітичний збірник, де вміщено низку наукових студій – від розгляду проблем формування творчої особистості митця (М. Ткачук, О. Веретюк, М. Козачок і Я. Козачок, П. Сорока, Я. Буяк, М. Герц) до аналізу мови його творів (В. Мельничайко та ін.). Саме вони визначили основні аспекти новітнього самчукознавства – жанрологічний та наративний, – засвідчивши проблемно-синтетичний вектор дослідження прозової спадщини письменника. Наукові конференції, приурочені, як правило, ювілейним датам (2000, 2005, 2015, 2020, 2025), набули міжнародного статусу, доводячи значущість та актуальність творчості У. Самчука в сучасному світі. Доведено: науковий поступ у дослідженні «мистецького генія У. Самчука» (М. Ткачук), належне поцінування

усіх сфер його діяльності є безсумнівною заслугою науковців Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка як самчукознавчого наукового центру.

Ключові слова: Улас Самчук, самчукознавство, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка як самчукознавчий науковий центр, Роман Гром'як, Микола Ткачук, теоретико-методологічний плюралізм, самчукознавчі конференції, жанрологія, наратологія.

SAMCHUK STUDIES AT THE TERNOPIL VOLODYMYR HNATYUK NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY: ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS

Svitlana BORODITSA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Literature
and Methods of Teaching*

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 M. Kryvonosa str., Ternopil

ORCID: 0000-0002-8369-396X

boroditsa_s@ukr.net

The article examines the Samchukian paradigm of literary studies by scholars at the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, convincingly demonstrating their research potential. Its indisputable advantage is theoretical and methodological pluralism (hermeneutics, receptive aesthetics, intertextuality, imagology, neomythology, cultural anthropology, narratology, etc.), which has broadened the scientific scope of contemporary Samchuk studies. Today, Ternopil National Pedagogical University can be described as a scientific center for Samchuk studies, which was headed by the late Professor Roman Hromiak and continued by Professor Mykola Tkachuk. It was thanks to their determined efforts that on February 21, 1993, Ukraine's first solemn academy, «Ulas Samchuk – Outstanding Ukrainian Writer of the 20th Century», was organized and held at the university. Her materials are compiled in a review and analytical collection of the same name, which contains a number of scientific studies ranging from the consideration of the problems of the formation of the artist's creative personality (M. Tkachuk, O. Veretyuk, M. Kozachok and Ya. Kozachok, P. Soroka, Ya. Buyak, M. Hertz) to the analysis of the language of his works (V. Melnychayko et al.). They defined the main aspects of modern Samchuk studies – genre and narrative – demonstrating the problem-synthetic vector of research into the writer's prose heritage. Scientific conferences, usually timed to coincide with anniversaries (2000, 2005, 1015, 2020, 2025), have gained international status, proving the significance and relevance of U. Samchuk's work in the modern world. The article proves that scientific progress in researching «the artistic genius of U. Samchuk»

(M. Tkachuk) and the proper appreciation of all areas of his activity are undoubtedly the merit of scholars at the Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University as a scientific center for Samchuk studies.

Key words: *Ulas Samchuk, Samchuk studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University as a scientific center for Samchuk studies, Roman Hromiak, Mykola Tkachuk, theoretical and methodological pluralism, Samchuk studies conferences, genre studies, narratology.*

Постановка проблеми. Самчукознавство в Тернопільському педагогічному університеті має поважну традицію. Від часу повернення в Україну творчої спадщини видатного письменника, забороненої тоталітарною владою, вчені мали за мету подати неспальшований образ Уласа Самчука. Самчукознавчі сили університету (літературознавці, мовознавці, педагоги, історики, філософи) об'єдналися, щоб гідно представити Уласа Самчука – митця-пасіонарія, про якого академік Микола Жулинський сказав: «Жоден український письменник ХХ століття не досяг тієї висоти художнього узагальнення образу України, такого концептуального філософського осмислення національної долі України в соціально-політичних, культурно-духовних і морально-психологічних вимірах, яку зумів здолати Улас Самчук у своїй творчості» [10, с. 6].

Оскільки в застійні роки твори Уласа Самчука були вилучені з літературного процесу, то лише на початку 1990-х років з'явилися статті, де українські літературознавці (М. Жулинський, С. Пінчук, В. Шевчук, О. Слоньовська, М. Неврлий, Р. Мовчан, М. Гон та ін.) намагалися збагнути естетичний феномен західноукраїнського митця, заглибитися в його художній світ, повернути славне ім'я читачеві. Серед них – відомі тернополяни Р. Гром'як, М. Ткачук, М. Герц. Саме їхніми вольовими зусиллями 21 лютого 1993 р. була організована і проведена в університеті перша в Україні урочиста академія «Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст.». Її матеріали укладено в однойменний збірник, що засвідчив: у вивченні багатогранної творчості письменника зроблено значний крок уперед – від розгляду проблем формування творчої особистості митця (М. Ткачук, О. Веретюк, М. Козачок і Я. Козачок, П. Сорока, Я. Буяк, М. Герц) до аналізу мови його творів (В. Мельничайко та ін.). Невеликий обсяг цього збірника ніяк не знижує його наукового рівня. То були нові й значущі штрихи до проблемно-синтетичного дослідження прозової спадщини письменника.

Відтоді високохудожній доробок Уласа Самчука постійно перебуває у полі зору дослідників літератури. Ювілейні та оглядові статті, аналітичні розвідки, дисертаційні роботи визначають особливі аспекти самчукознавства – жанрологічний та наративний. Це дає змогу стверджувати: Тернопільський національний педагогічний університет нині вже є самчукознавчим науковим центром, який очолив свого часу світлої пам'яті професор Роман Гром'як, а належно продовжив його тривання професор Микола Ткачук. У контексті сказаного вважаємо важливим завданням наукової бібліотеки нашого вишу укласти бібліографічний покажчик

наукових праць викладачів, який, за суб'єктивними підрахунками, налічуватиме понад 100 позицій.

Мета статті – засвідчити наукові досягнення літературознавців Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у сфері самчукознавства, котрі відкривають нові його перспективи та способи інтерпретації творчого доробку У. Самчука.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження прозового, публіцистичного, мемуарного дискурсів творчості видатного письменника, передусім, дають можливість окреслити його авторський феномен. Так, на полі самчукіани самовіддано трудився Роман Теодорович Гром'як: у 1993 р. він очолив оргкомітет для відзначення 90-ліття Уласа Самчука. Як редактор збірника матеріалів урочистої академії у «Передньому слові» наголосив: «Улас Самчук був серед тих, чії твори повертаються в рідний край останніми після смерті їх авторів... Улас Самчук був антикомуністом із глибокого переконання. І цього не приховував. Більше того, де міг, про це говорив і писав... Одна мемуарна проза могла приголомшити: шість книг, в яких аналізувалися події переломних часів, характеризувалися діячі національно-визвольних змагань, знеславлені радянською пропагандою. Проте справжнє повернення спадщини письменника своєму народові можливе тільки через масове видання його творів на Батьківщині» [5, с. 3]. Тому Роман Гром'як був одним з ініціаторів та науковим редактором тритомного видання роману-епопеї «Ost» (видавництво «Джура», 2005), презентованого в Тернопільському обласному академічному драматичному театрі ім. Т.Г. Шевченка 19 лютого 2005 р. на урочистій академії «Довга дорога до визнання» з нагоди 100-річчя від дня народження Уласа Самчука. Професор уважав, що прозова спадщина Великого Українця, майже ніколи не підтримуваного державою, наймасштабніше повинна бути вписана в концепцію національної літератури, особливо в час активізації антиукраїнських сил. Усі наукові конференції, приурочені ювілейним датам, у нашому університеті стали традиційними, реалізуючи популяризаторську місію та розширюючи дослідницький потенціал самчукознавців: 1) міжвузівська наукова конференція «Творчість Уласа Самчука в контексті європейської культури» (22–23 лютого 2000 р.) до 95-річчя народження письменника; 2) Всеукраїнська науково-практична конференція «Творчість Уласа Самчука в контексті світової культури» (21–22 лютого 2005 р.) до 100-річчя від дня народження видатного митця; 3) Міжнародна наукова конференція «Творчість Уласа Самчука в контексті розвитку світової культури» (19–20 лютого 2015 р.) до 110-річчя від дня народження видатного митця; 4) Міжнародна наукова конференція «Творчість Уласа Самчука в регіональному, національному, універсальному вимірах» (20 лютого 2020 р.) до 115-річчя від дня народження українського письменника.

Ці наукові форуми, консолідуючи дослідників творчості У. Самчука, potwierджують інтелектуальний розмах та наукову глибину. А їхні результати дають змогу констатувати: професори Роман Гром'як і Микола Ткачук упевнено ввели Тернопільський педагогічний університет в академічне самчукознавство. Заслуга

обох літературознавців виняткова, оскільки вони – генератори наукових ідей та вихователі молодих самчукознавців в аспірантурі. Дослідницьке поле дисертацій – від жанрології до аналізу наративних форм. У 2000 р. під керівництвом професора Миколи Ткачука я захистила кандидатську дисертацію «Жанрова структура романів Уласа Самчука в контексті західноукраїнської романної прози 30–40-х років ХХ ст.»; Олена Пасічник в очолюваній професором Романом Гром'яком спеціалізованій раді К58.053.02 і під його керівництвом представила у 2004 р. дисертаційну роботу «Образ світу і концепція героя у творчості Уласа Самчука й Олександра Солженіцина в'язнично-таборової тематики». 2006 р. Адрій Цяпа захистив дисертацію «Автобіографія як проєкція творця та національної літературно-культурної традиції» (У. Самчук, Е. Канетті) (науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Оксана Веретюк, котра, до речі, однією з перших запропонувала цікаві спостереження над багатозначною символікою художнього образу землі в романі «Марія», реалізовані в новому трактуванні цієї традиційної в українській літературі теми [2]). Того ж року Ірина Думчак (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника) у третьому розділі дисертаційної роботи «Українська проблематика ХХ ст. у творчій спадщині американського письменника Аскольда Мельничука» (науковий керівник – Володимир Матвіїшин), яку вона успішно захистила у спецраді нашого університету, проаналізувала роман «На твердій землі» У. Самчука в контексті проблеми емігрантського життя українських переселенців після Другої світової війни на території США і Канади. Наталія Приймас, родом із Тилявки на Шумщині, у 2008 р. захистила кандидатську дисертацію «Просвітницька діяльність та педагогічні погляди Уласа Самчука (1905–1987 рр.)» в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки (науковий керівник – А. Вихрущ), де обґрунтувала вплив української етнопедагогіки на творчість митця.

Отже, в арсеналі самчукознавців – кандидатські дисертації та чимало статей, де осмислюються художні пошуки письменника крізь призму різноманітних дослідницьких методів, часто демонструючи широкі інтертекстуальні зв'язки із зарубіжною літературою, але завжди – глибокий аналіз та цікаві спостереження над прозою талановитого автора. Зрозуміло, що за лаштунками жвавої самчукознавчої роботи на факультеті завжди стояв професор Роман Гром'як. Тому можемо говорити про монументальну (без перебільшення!) постать Романа Гром'яка, чий глибинні студії про спадщину митця становлять значний етап у розбудові та розвитку самчукознавства в університеті і в Україні загалом. Він опублікував низку ґрунтовних та оригінальних статей про творчість У. Самчука «в синтетичному аспекті» (І. Денисюк): «Планета Ді-Пі» як літературно-публіцистичний твір і джерело вивчення світогляду Уласа Самчука» у виданні «Улас Самчук. Ювілейний збірник» (Рівне, 1994); «Ми не емігранти, а народ в поході» про трилогію «Ost» Уласа Самчука (Тернопілля'95. Регіональний щорічник, Тернопіль, 1995); «Образ світу в Леопольда Бучковського й Уласа Самчука (на матеріалі повісті

«Вертепи», «Чорний потік» і романів «Волинь», «Чого не гоїть огонь»)) («Слово і час», 1997, № 3); «Про своєрідність художнього світу Уласа Самчука» в «Наукових записках Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство» (Тернопіль: ТНПУ, 2000. Вип. VI.); «Розпросторення духовного світу Уласа Самчука (Від трилогії «Волинь» до трилогії «Ost»)) у книзі «Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997–2007» (Тернопіль: Джура, 2007).

Наголосимо, що, розуміючи значущість постаті У. Самчука в українському письменстві, Роман Гром'як здійснив блискучий аналіз художньої майстерності митця, відкривши нові сфери художнього світу його романістики. Це відзначає доцент Леся Вашків у цінній розвідці «Творча постать Уласа Самчука в оцінці професора Романа Гром'яка» (у «Наукових записках Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство» (Тернопіль: ТНПУ, 2020. Вип. 52)). Її скрупульозне дослідження змісту тривалих у часі праць професора дуже змістовне та інформативне. Важко написати більше, ніж це зробила літературознавиця, тому поділяємо її науково виважену думку: «На підступах до теми «Улас Самчук» учений апробував практично всі види наукової діяльності. Його аналітично-синтетичний підхід реалізувався повною мірою. І це дає нам право говорити про спостереження професора – і над творчою спадщиною видатного українського прозаїка, і над спробами її наукового потрактування іншими дослідниками – як про вагомий внесок у нинішнє самчукознавство як частину сучасної української науки про літературу».

Дослідницький стиль Романа Гром'яка, ґрунтований у високий професіоналізм, академічний спокій та виваженість суджень, забезпечив комплексність і всебічність застосованої методології. Мудре поєднання традиційних методів із модерними ніколи не порушує витриманого теоретизування про «т. зв. об'єктивний зміст» твору, принагідно інтерпретуючи намагання письменника «бути правдивим»: «маємо підставу та аргументи для надінтерпретації, з висоти якої випрозорюються й соціально-політичні, й морально-етичні, і власне художньо-естетичні критерії оцінок» великої прози У. Самчука. Тут йшлося про трилогію «Ost» «як цілісну систему взаємопов'язаних романів «Морозів хутір», «Темнота» і «Втеча від себе» [8, с. 262]. Тож учений висновував: «Головною особливістю поезики Самчука видається мені навіть не домінування епічного всезнаючого відавторського наратора, а постійне чергування голосів і точок зору запеклих оборонців духовного життя радянського ладу, які зрештою потрапляють у лабеті запопадливих слідчих, працівників «Смершу», адміністрації таборів ГУЛАГ і тоді демонструють вистраждані знання. Усі вони починають сповідатися перед власною совістю, один перед одним, зрештою – перед Всевишнім... У подібних ситуаціях мовиться чимало цікавого й правдивого, незвичайного й парадоксального» [8, с. 263–264]. І тоді в них «не варто шукати правдоподібної, вичерпної та реалістичної мотивації». Письменник «у різний спосіб – яскраво й плакатно, репортажно й скоромовкою, психологічно докладно чи по-філософськи узагальнено

прилучає уважного читача до власного розгортання уявних образних картин, поглиблення міркувань і пізнання олюдненого світу, оречевленого довкілля, опрідмеченого духу» [8, с. 264]. Фактично професор включив Уласа Самчука до національного літературного канону. Цю думку аргументує Леся Вашків: «...саме професор акцентував неперебутнє значення трилогій «Волинь» та «Ost» У. Самчука, інтерпретуючи їх як вершинні здобутки національного письменства в жанрі епопеї».

До речі, особистий науковий внесок Лесі Петрівни Вашків у формування цілісного творчого портрету У. Самчука, безперечно, заслуговує на пильну увагу. Це, передусім, ретельні студії у «Наукових записках» «Засоби розкриття дитячої психології у романі Уласа Самчука «Куди тече та річка» (Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство» (Тернопіль: ТНПУ, 2000. Вип. 6. С. 28–35)); «Естетичні функції пейзажу в романі У. Самчука «Волинь» (Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство» (Тернопіль: ТНПУ, 2006. Вип. 21. С. 24–34)).

Зазначимо, що теми своїх досліджень літературознавець добирає любовно-професійно, бо в її виборі завжди домінує особистий сентимент до письменника і його твору. Такий підхід виявився доцільним: «незважаючи на видиму простоту традиційної рецепції» пейзажу чи дитячого образу, останні належать до виразно функціональних в художній реалізації авторського задуму. Дослідниця наголошує, що фундаментальною основою естетики пейзажу в епопеї У. Самчука (і, безперечно, таланту «тонкого й оригінального митця»!) є любов, що освітлює та освячує кожну деталь пейзажу: «Саме з любові походить особлива і неповторна метафоризація природи, поєднання в ній яскравих деталей із високим ступенем узагальнення. З любові тільки й могли також постати оригінальні порівняння і епітети, несподівані новотвори чи віднайдені в джерелах народного мовлення оригінальні лексичні одиниці» [1, с. 32]. Так автор через пейзажі формував естетичний ідеал, творив «національний архетип», інтимізував «взаємостосунки автора чи тексту з реципієнтом», перетворюючи читання на «бентежний досвід (переживання)», підносячи «на вершини естетичної та мислительної насолоди» [1, с. 33].

Самчукознавчі дослідження в університеті пожвавилися, коли 2000 р. в науковій конференції «Творчість Уласа Самчука в контексті європейської культури» (22–23 лютого 2000 р.) до 95-річчя народження письменника взяли активну участь більшість викладачів тодішнього філологічного факультету (Р. Гром'як, Л. Вашків, О. Веретюк, М. Данилевич, І. Добрянська, Н. Кучма, І. Папуша, В. Ступінський, І. Бабій, З. Бичко, В. Буда), опублікувавши матеріали доповідей у «Наукових записках» (вип. 6), як-от «Особливості часо-простору в структурі роману «Кулак» У. Самчука» (С. Бородіца), «Засоби розкриття дитячої психології у романі Уласа Самчука «Куди тече та річка» (Л. Вашків), «Самчукова рецепція Польщі» (О. Веретюк), «Український образ світу у трилогії У. Самчука «Волинь»

(М. Данилевич), «Дух руїни» у романі Уласа Самчука «Марія» (І. Добрянська), «Естетична роль кольоропозначень у романі У. Самчука «Марія» (І. Бабій), «Діалектизми як важлива риса мови художніх творів Уласа Самчука» (З. Бичко). За словами професора Гром'яка, це була «третя хвиля рецепції постаті, діяльності і текстів» видатного українського письменника, що засвідчила пильну увагу дослідників до «особливостей українського художнього тексту» У. Самчука. І, як зазначає Марія Данилевич, акцентування національної своєрідності дає змогу «вписувати його у європейський та й світовий літературний процес із власною специфікою» [9, с. 45]. Її сумлінна розвідка «Український образ світу у трилогії У. Самчука «Волинь» презентує національну систему координат, якою українець охоплює світ. Має рацію Марія Данилевич, констатуючи: «Дуже важливо, що такий твір був написаний у час пошуку модерних шляхів розвитку літератури... У смисловій структурі роману постійно наявний український вибір, навіть тоді, коли про Україну деякі персонажі твору не мають найменшого уявлення. Дивовижна всетекстова «українськість» «Волині» спокушає звернутися до вичленування та аналізу особливостей українського образу світу» [9, с. 45–46].

Важливо, що тоді окремі дослідження, оглядові статті та аналітичні розвідки викладачів філологічного факультету хоч і не творили цілісного образу митця, засвідчували досить впевнені кроки до реалізації цієї масштабної мети. Такі перші спроби показують нам письменника і його творчий доробок у нових ракурсах: мовознавчому, історіософському, фольклористичному та ін. Наголосимо, що завжди всі кафедри факультету філології і журналістики долучалися до вивчення літературної творчості У. Самчука. І мовознавці (І. Бабій, Г. Бачинська, З. Бичко, В. Буда, Т. Вільчинська, М. Крупа, Л. Невідомська, С. Панцьо, Г. Панчук, Л. Пархонюк, М. Пігур, О. Штонь), і викладачі кафедри журналістики (Н. Поплавська, Н. Дашченко), методисти (Е. Палихата, Л. Царик) намагаються якомога повніше представити різні аспекти самчукознавства. Те, що вже зроблено науковцями Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, не може не викликати почуття гордості. За цією грандіозною роботою тривалий час стояв професор Микола Ткачук, редагуючи з 2004 р. «Наукові записки. Серія «Літературознавство» і мобілізуючи наукові сили до дослідницьких пошуків. Винятково його старанням до 100-річчя від дня народження У. Самчука 2005 р. видано Вип. 17 «Наукових записок. Серія «Літературознавство», у 2015 році – Вип. 42, у 2020 – Вип. 52. До 2021 р. наш щорічний збірник – престижне періодичне наукове видання, що надавало значний простір для публікацій нових матеріалів та інтерпретацій мистецької спадщини У. Самчука. Своєю потужною консолідуючою енергією професор Микола Ткачук надихав і водночас зобов'язував сказати і своє слово про талановитого автора. І найвагомішими у цьому контексті були дослідження самого літературознавця, наприклад «Фокалізаційний код у романі «Марія» Уласа Самчука» чи «Художні виміри творчості Уласа Самчука» (ювілейний Вип. 17), де він актуально обґрунтовує: «Основною віссю, навколо якої обертається епічний метажанр митця, була ідея

державотворення... Художня думка письменника експлікує ідею, що незалежна Українська держава має посісти чільне й рівноправне місце в колі співтовариства незалежних держав. Але таку Україну відвоює сильна й вольова людина, національно свідомий українець, який готовий віддати життя за її незалежність і свободу» [13, с. 12].

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Аналіз прозової спадщини Уласа Самчука має велике значення для українського літературознавства. На часі – ґрунтовні аналітико-узагальнюючі студії над творчістю У. Самчука, у яких би глибоко осмислювалися естетична концепція, багата поетика його малої і великої прози. Актуальними є міркування професорів Зоряни і Мар'яни Лановик: «Уся творчість волинського письменника може розглядатися цілісно як міф Великої літератури: обґрунтувавши його теоретично, формуючи середовище для його розвитку – МУР, описуючи обставини його становлення і утвердження, він сам витворив неповторні й унікальні зразки Великої літератури. Мало хто з історичних чи культурних діячів ХХ століття може дорівнятися до Самчука таким рівнем міфотворчості. Питання постає лише в тому, коли українське суспільство доросте до того рівня національної та культурницької свідомості, що зможе належно сприйняти і оцінити свого генія» [11, с. 96].

Очевидно, час настав. Бо і професор Роман Гром'як, і професор Микола Ткачук умовно заповідали самчукознавству бути монографічно плідним, на основі комплексного осмислення всієї спадщини українського письменника сказати нове слово у цій важливій царині (про національні погляди чи про концепцію української національної літератури). Гідним був би і задум на наукових засадах створити словник мови художніх творів Уласа Самчука чи хрестоматію критичних матеріалів про У. Самчука. Сподіваємося, що під час наукових дискусій викристалізуються оригінальні ідеї та сміливі проекти студіювання неперехитної, резонансної спадщини українського письменника світового рівня. Науковий поступ у дослідженні «мистецького генія У. Самчука» (М. Ткачук), належне поцінування усіх сфер його діяльності є безсумнівною заслугою науковців Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка як самчукознавчого наукового центру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашків Л. Творча постать Уласа Самчука в оцінці професора Романа Гром'яка. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. ТНПУ, 2020. Вип. 52. С. 14–24.
2. Веретюк О. Нараційна «камера» Самчука: психо-граматичний аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2005. Вип. XVII. С. 25–35.
3. Гром'як Р. «Ми не емігранти, а народ в поході». Про трилогію «Ost» Уласа Самчука. *Тернопілля '95. Регіональний щорічник*. 1995. С. 340–341.

4. Гром'як Р. Образ світу в Леопольда Бучковського й Уласа Самчука (на матеріалі повісті «Вертепи», «Чорний потік» і романів «Волинь», «Чого не гоїть огонь»). *Слово і Час*. 1997. № 3. С. 46–51.
5. Гром'як Р. Переднє слово редактора. *Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст.* : матеріали урочистої академії, присвяченої творчості митця, м. Тернопіль, 21 лютого 1993 р. Тернопіль ; Кременець, 1994. С. 3–4.
6. Гром'як Р. «Планета Ді-Пі» як літературно-публіцистичний твір і джерело вивчення світогляду Уласа Самчука. *Улас Самчук. Ювілейний збірник*. Рівне, 1994. С. 27–28.
7. Гром'як Р. Про своєрідність художнього світу Уласа Самчука. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2000. Вип. VI. С. 6–15.
8. Гром'як Р. Розпросторення духовного світу Уласа Самчука (Від трилогії «Волинь» до трилогії «Ost»). *Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997–2007*. Тернопіль : Джура, 2007. С. 248–266.
9. Данилевич М. Український образ світу у трилогії У. Самчука «Волинь». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2000. Вип. 6. С. 45–50.
10. Жулинський М. «Я був повний Україною...». *Літературна Україна*. 1995. 30 березня. С. 3.
11. Лановик З, Лановик М. Улас Самчук – літописець і міфотворець. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2020. Вип. 52. С. 71–98.
12. Руснак І. «Я був повний Україною...». *Художня історіософія Уласа Самчука* : монографія. Вінниця : ДП ДКФ, 2005. 406 с.
13. Ткачук М. Художні виміри творчості Уласа Самчука. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2005. Вип. 2(17). С. 3–13.

REFERENCES

1. Vashkiv, L. (2020). Tvorcha postat Ulasa Samchuka v otsintsi profesora Romana Hromiaka [The creative figure of Ulas Samchuk as assessed by Professor Roman Hromyak]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. 52 [in Ukrainian].
2. Veretiuk, O. (2005). Naratsiina «kamera» Samchuka: psykho-hramatychnyi aspekt [Samchuk's narrative «camera»: the psycho-grammatical aspect]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU [in Ukrainian].
3. Hromiak, R. (1995). «My ne emihranty, a narod v pokhodi». Pro trylohiiu «Ost» Ulasa Samchuka [«We are not emigrants, but a people on a journey». About Ulas Samchuk's trilogy «Ost»]. *Ternopillia '95. Rehionalnyi shchorichnyk*. Ternopil [in Ukrainian].
4. Hromiak, R. (1997). Obraz svitu v Leopolda Buchkovskoho y Ulasa Samchuka (na materialy povisti «Vertepy», «Chornyi potik» i romaniv «Volyn», «Choho ne hoit

ohon») [The image of the world in Leopold Buchkovsky and Ulas Samchuk (based on the novellas «Vertepy» and «Black Stream» and the novels «Volhynia» and «What Fire Cannot Heal»)]. *Slovo i Chas*. № 3 [in Ukrainian].

5. Hromiak, R. (1994). Perednie slovo redaktora [Editor's Foreword]. *Ulas Samchuk – vydatnyi ukrainskyi pysmennyk KhKh st.: materialy urochystoi akademii, prysviachenoï tvorchosti myttsia*, m. Ternopil, 21 liutoho 1993 roku. Ternopil-Kremenets [in Ukrainian].

6. Hromiak, R. (1994). «Planeta Di-Pi» yak literaturno-publitsystychnyi tvir i dzherelo vyvchennia svitohliadu Ulasa Samchuka [«Planeta Di-Pi» as a literary and journalistic work and a source for studying the worldview of Ulas Samchuk]. *Ulas Samchuk. Yuvileinyi zbirnyk*. Rivne [in Ukrainian].

7. Hromiak, R. (2000). Pro svoieridnist khudozhnogo svitu Ulasa Samchuka [On the uniqueness of Ulas Samchuk's artistic world]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. VI [in Ukrainian].

8. Hromiak, R. (2007). Rozprostorennia dukhovnoho svitu Ulasa Samchuka (Vid trylohii «Volyn» do trylohii «Ost») [The expansion of Ulas Samchuk's spiritual world (From the trilogy «Volyn» to the trilogy «Ost»)]. *Hromiak R. Oriientatsii. Rozmysly. Dyskursy. 1997–2007*. Ternopil: Dzhura [in Ukrainian].

9. Danylevych, M. (2000). Ukrainskyi obraz svitu u trylohii U. Samchuka «Volyn» [The Ukrainian view of the world in U. Samchuk's trilogy «Volyn»]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. 6 [in Ukrainian].

10. Zhulynskyi, M. (1995). «Ia buv povnyi Ukrainoiu...» [«I was filled with Ukraine...»]. *Literaturna Ukraina*. 30 bereznia [in Ukrainian].

11. Lanovyk, Z, Lanovyk, M. (2020). Ulas Samchuk – litopysets i mifotvorets [Ulas Samchuk – chronicler and mythmaker]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. 52 [in Ukrainian].

12. Rusnak, I. (2005). «Ia buv povnyi Ukrainoiu...». Khudozhnia istoriosofia Ulasa Samchuka: monohrafiia [«I was filled with Ukraine...» The artistic philosophy of Ulas Samchuk: monograph]. Vinnytsia: DP DKF [in Ukrainian].

13. Tkachuk, M. (2005). Khudozhni vymiry tvorchosti Ulasa Samchuka [Artistic dimensions of Ulas Samchuk's creativity]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. 2(17) [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 21.09.2025

Прийнято: 03.10.2025

Опубліковано: 02.12.2025

